

ב. הוועדות, הפרסומים והמוזכירות המרעית בשנות תשכ"ד-תשכ"ה (עך אייר תשכ"ה)

א. המינוח

- (1) תינוך (ירושלים): היו 10 ישיבות. נדונו ההערות להודעת הסיכום של פרק ג' (המנהל בחינוך) ונגמרה הקריאה השנייה של פרק ד' (מוסדות בחינוך) ופרק ה' (הכיתה, מורים ותלמידים). שני הפרקים נשלחו בהודעת סיכום (אב תשכ"ד).
נדון פרק ו' (מונחי בית הספר הגבוה) ונשלח בחזור (טבת תשכ"ה) והודעת סיכום (אייר תשכ"ה).
- מליאת האקדמיה אישרה בישיבה ס"ה את הפרקים ג', ד', ה'.
- חברי הוועדה מטעם האקדמיה: האדונים מדן, ריבלין, בעלי המקצוע: האדונים י' אורמאן, א"מ דושקין, ע' יפה. המזכיר: הא' סומך.
- (2) גיאורפיה (ירושלים): היו 9 ישיבות. ב"5 ישיבות נדונו מונחי האוקיאנוגרפיה. פרק זה נשלח בחזור (מרחשוון תשכ"ה), והדיון בו נמשך בוועדה למונחי הימאות בחיפה. ב"4 ישיבות נמשכה הקריאה הסופית של מונחי האנתרופוגיאוגרפיה, ופרק זה אושר במליאת האקדמיה בישיבות ס"ב וס"ג.
- חברי הוועדה מטעם האקדמיה: האדונים ייבין, לייבל, רבין. בעלי המקצוע: האדונים א"ו בראור, א' הכט, ד' עמירן, א' פרנס, י' קרמון והגב' ח' מרגלית. המזכירים: האדונים דותן, סומך.
- (3) מנהל ציבורי (ירושלים): בישיבה אחת של הוועדה המורחבת (בהשתתפות האדונים ייבין, רבין, שלי: ע' גוטמן, מ' הרטום, מ' נוע; דותן, מדן, סומך) נדונו מונחים אחדים מפרק ב', שהחזירה המליאה לוועדה אחרי הדיון הראשון. פרק זה אושר בישיבות נ"ו ונ"ח של המליאה.
- (4) חשבונאות (ירושלים): פרק המונחים לחשבונאות העלות ומילואים לפרק הקודם נדונו ואושרו בישיבה נ"ח של המליאה.
- (5) גסטרונומיה (תל-אביב): היו 11 ישיבות. הוועדה דנה בקריאה שנייה במונחי המטבח שבחזור, שיצא ע"י ועדה בירושלים, והגיעה בו עד מס' 370.
- חבר הוועדה מטעם האקדמיה: הא' קרוא. בעלי המקצוע: האדונים י' ניקולאי, י' פולק. המזכיר: הא' סומך.
- (6) תרבות הגוף (תל-אביב): ב"31 ישיבות בקריאה ראשונה ושנייה מונחי ההיאבקות ומונחי משחק הנוצית. נמשכה הקריאה הראשונה והשנייה של מונחי הרמת המשקולות והקריאה הראשונה של מונחי ההתעמלות ההפשית ומונחי המכשירים. נדון שנית המונח "סבב".
- נשלחו חוזרים והודעות סיכום במונחי ההיאבקות, מונחי משחק הנוצית, מונחי הרמת המשקולות.
- המליאה אישרה מילואים למונחי כדור-הסל (בישיבה נ"ח), המונחים לכדור-היעף (בישיבה ס') ומונחי הרמת המשקולות וההיאבקות (ישיבה ס').
- חבר הוועדה מטעם האקדמיה: הא' שבטיאל. בעלי המקצוע: האדונים י' אלוף, ע' גיל, צ' נשרי, ש' ש"ק; כן השתתפו בישיבות המומחים למקצועות מסוימים: האדונים א' אטלס, י' גוטפרוינד, י' רוזין, מ' שמבן, י' שפרינגר, ד' תדיר. המזכיר: עד סוף שנת תשכ"ד הא' הנמן, ובשנת תשכ"ה הא' סומך.
- (7) מטאורולוגיה (תל-אביב): היו 4 ישיבות.
- הוועדה עיינה בבעיות המקצועיות, שעוררו המעירים על הודעת הסיכום של המילון.

חבר הוועדה מטעם האקדמיה: הא' איתן. בעלי המקצוע: האדונים י' נוימן, נ' רוזנן, י' טוקטלי. המזכיר: הא' הנמן.

בעיות לשוניות מועטות עדיין טעונות דיון בוועדה בהשתתפות חברי האקדמיה. (8) זואולוגיה (תל-אביב): היו 15 ישיבות. נדונו בקריאה אחרונה שמות העופות, בקריאה שנייה שמות הדר-חיים, ובקריאה ראשונה שמות הדגים. קריאה א' של שמות דגי האקווריום נמשכת.

נשלחה הודעת סיכום של שמות הדר-חיים. בישיבה מיוחדת בהשתתפות האדונים בן-חיים, ייבין וקוטשר נתחדש הוויכוח על בעית "נשר" ו"עיט", שהמליאה לא החליטה בה. המליאה אישרה את שמות העופות (ישיבה ס'), ואת שמות הדר-חיים ותיקונים לשמות היונקים והעופות (ישיבה ס"א). שינויים והוספות לרשימת הזוחלים (ישיבה ס"ג).

החברים מטעם האקדמיה: האדונים פאיאנס, שלונסקי. בעלי המקצוע: האדונים מ' דור, י"ל ורנר, ה' מגדלסון; כן השתתפו בישיבות המומחים למקצועות מסוימים: האדונים א' בן-טוביה, א' גילת, י' ורמן, א' זהבי, מ' נוך, ל' פישלזון, א' צרנוב, א' שמאלי. המזכירים: האדונים איתן, הנמן (בשנת תשכ"ד).

9) הוועדה המרכזית למונחי הטכניקה (חיפה) ערכה שתי ישיבות. בתחילת תשכ"ד ובתחילת תשכ"ה, ודנה בדו"ח על הפעולות בשנה הקודמת ובתכנית העבודה לשנה הבאה.

חברים מטעם האקדמיה: האדונים אירמאי, איתן, בורלא, בן-נון (סגן יו"ר); מטעם הטכניון ומוסדות אחרים: האדונים ד' אביר, מ' גלברט, י' דורי (יו"ר), י' דן, מ' פלג, ב' פלדשטיין. המזכיר: הא' אסטרן.

בפיקוח הוועדה המרכזית פועלות 15 ועדות מקצועיות (מס' 10 עד 24 להלן). עתידות לפעול ועדות במקצועות אחרים, שכבר הוכנו בהם הצעות לדיון, הם: יציקה, משאבות, כימיה תעשייתית, פסיקה, בניוי ערים, הנדסת ייצור, הכשרת מים.

10) ועדת האישרים מטעם הוועדה המרכזית למונחי הטכניקה (חיפה): נערכו 12 ישיבות. הוועדה מבררת ערעורים וספקות במונחים לפני אישורם במליאה. נדונו ערכים מן המילונים לביוב ותברואה, לתורת המדידה, לבטון, להנדסת הקרקע, לסכרים, לחוק החומרים, לגיאודזיה ולרדיו ואלקטרוניקה ומרשימות המונחים לכלי ההרמה, לימאות (פרק ז, ח, יב), להנדסת הדרכים ולכלייד בעבודות מתכת. חברי הוועדה: האדונים אירמאי, איתן, בן-נון. המזכיר: הא' אסטרן.

11) צילום (ירושלים): לאחר הכנות ממושכות נקבעה תכנית המילון כך: פרק א': אופטיקה ועדשות; ב': מצלמות לסוגיהן; ג': חלקי המצלמה ואבוריה; ד': מונחי ציוד ופעולות צילום; ה': תאורה בצילום; ו': צילום צבעוני; ז': כימיה בצילום; ח': כימיקלים לצילום; תרכובות.

עבודת הוועדה עצמה החלה בסבת תשכ"ד, ומאז היו 10 ישיבות. נדונו הפרקים א-ה ופרק א' נשלח כחזור. — הצעת המונחים, שהכינו האדונים א' אופנברך והמזכירות, נשלחת פרק פרק לאנשי מקצוע לשם קבלת הערותיהם.

חברי הוועדה מטעם האקדמיה: האדונים דיקמן ז"ל, רבין, איתן. בעלי המקצוע: האדונים א' אופנברך, ג' הרטמן; בחלק מן הישיבות השתתף גם הא' סומך. המזכיר: הא' זהרי. (12) רדיו ואלקטרוניקה (תל-אביב): נשלחה הודעת סיכום של המילון, שיצא קודם לכן ע"י משרד הדואר, השלמתו לאישור המליאה תלויה בבירורים מקצועיים הנמשכים בוועדה מטעם המועצה לקשר ואלקטרוניקה (מס' 25 להלן).

חברי הוועדה מטעם האקדמיה: הא' איתן, פרץ. בעלי מקצוע: האדונים ח' אינושטאדט,

- מ' בן־יוסף, ש' גוטצייט, ג' זינגר, ג' לביאון, ש' סמילר, א' רון. המזכיר: הא' הנמן.
- 13) כלי־יד בעבודות מתכת (תל־אביב): היו 14 ישיבות. נדונו בשתי קריאות הפרקים א–ג (כלי תפיסה, מפתחות, כלי חיתוך ושיוף). שלושם נשלחו בחוזרים ובהודעת סיכום, ובישיבה ס"ד של המליאה אושרו.
- חברי הוועדה מטעם האקדמיה: האדונים איתן, מלצר. בעלי המקצוע: האדונים י' אלראי, ש' ישראלי, א' קימלמן, י' רול, ע' שלוש. המזכיר: הא' הנמן.
- 14) סכרים (חיפה): נשלחה הודעת סיכום, והמילון אושר במליאה (ישיבה ס"ד).
- 15) גיאודזיה (חיפה): 12 ישיבות. נסתיים הדיון במילון כולו, והוא נערך עתה להודעת סיכום.
- חברי הוועדה מטעם האקדמיה: הא' בן־נון; בעלי המקצוע: האדונים מ' גיסלר, א' וילנסקי, פ' יואלי, ל' שטוק. המזכיר: הא' אסטרחן.
- 16) גלים וזרמים בים (חיפה): 5 ישיבות. נגמר הדיון בהערות על הודעת הסיכום של מונחי המקצוע. נדונו גם מונחים (מונחי מועדי־הים) ממילון הימאות.
- חברי הוועדה מטעם האקדמיה: האדונים אירמאי, קריב. בעלי המקצוע: האדונים ק' אדלשטיין, י' מבורך, י' פרושנסקי. המזכיר: הא' אסטרחן.
- 17) ניקוז (חיפה): בישיבה אחת דנה הוועדה בהערות על החומר. נשלחה הודעת סיכום (ניסן תשכ"ה). חברי הוועדה – ר' מס' 16.
- 18) הידרולוגיה והנדסת נהרות (חיפה): לא היו ישיבות. המילון, שנגמר הדיון בו, נערך עריכה מקצועית להודעת הסיכום. חברי הוועדה – ר' מס' 16.
- 19) חוזק חומרים (חיפה): בשנת תשכ"ד היו 8 ישיבות. נסתיים דיון הוועדה במונחי המילון, והוא נמסר לעריכה מקצועית לפני הודעת הסיכום.
- חבר הוועדה מטעם האקדמיה: הא' קריב. בעלי המקצוע: האדונים ד' אביר, ע' בן־צבי, א' זסלבסקי, ה"א פוקס, מ' ריינר. המזכיר: הא' אסטרחן.
- 20) ימאות (חיפה): 26 ישיבות. נסתיים הדיון האחרון בפרק ח' (מפרשיות וכלי שיט קטנים) ובפרק י"ב (המספנה), ונשלחה הודעת סיכום (סיוון תשכ"ד). פרק ט' (טעינה ופריקה) נגמר בקריאה ראשונה ונשלח בחזור (אדר א' תשכ"ה). החל הדיון בפרק י' (כלי הרמה באניות), ונגמרה הקריאה הראשונה של פרק י"ז (דרגות ותפקידים). מפרק י"ד (מונחי הנוטות) נדון בקריאה ראשונה חלק אחד (מונחי המפה הימית) בוועדה זו, וחלקים אחרים בוועדות אחרות (ר' מס' 16, 25).
- חבר הוועדה מטעם האקדמיה: הא' בן־נון. בעלי המקצוע: האדונים י' גרינשפן, זאב הים, ע' טל, ע' קלמפרר, ש' קרא, ס' שונמן. המזכיר: הא' אסטרחן.
- 21) בנייה (חיפה): 20 ישיבות. נגמרה הקריאה הראשונה במונחי הקונסטרוקציות, והוחל בדיון במונחי החומרים.
- חבר הוועדה מטעם האקדמיה: הא' קריב. בעלי המקצוע: האדונים פ' דיאמנט, מ' היימן, ד' כרמל, י' קויפמן, מ' רייס, א' שפירא. המזכיר: הא' אסטרחן.
- 22) סרטוט (חיפה): 4 ישיבות. הוועדה הוקמה כדי ליישב סתירות בין הצעות המונחים של ועדות שונות, ובמשך דיוניה הכין הא' פ' יואלי רשימת מונחים מיוחדת למקצוע זה. חבר הוועדה מטעם האקדמיה: הא' בן־נון. בעלי המקצוע: האדונים א' טהאו, ר' היימן, פ' יואלי, מ' פלג, ב' פדלשטיין, ג' פרידמן, שניאורסון. המזכיר: הא' אסטרחן.
- 23) הנדסת דרכים (חיפה): 20 ישיבות. נסתיים הדיון בפרקים א–ב (מונחים כלליים, סוגי דרכים, תכנית הדרך), והם נשלחו בהודעת סיכום (אייר תשכ"ד) ואושרו במליאה (ישיבה ס"ה). נדון חלק מפרק מונחי התעבורה.

- חבר הוועדה מטעם האקדמיה: הא' קריב. בעלי המקצוע: האדונים ש' ארביט, י' זהבי, מ' פלג, י"א פרנקל, מ' רייט, א' שקלרסקי. המזכיר: הא' אסטרךן.
- (24) כללי הרמה (חיפה) ב"ד ישיבות נסתיים הדיון בפרק זה, (פרק א' מן המילון למונחי המכונות), והוא נשלח בהודעת סיכום (תמוז תשכ"ד) ואושר במליאה (ישיבה ס"ז).
- חבר הוועדה מטעם האקדמיה: הא' קריב. בעלי המקצוע: האדונים ד' אורדינן, ד' ארנסט, ד' זיפר, ק' נווט, מ' שטרן. המזכיר: הא' אסטרךן.
- (25) הוועדה לשמות גיאוגרפיים (ירושלים): היו 11 ישיבות. נדונו שמות מדינות וערים וצורותיהם (בהגייה ובכתיבה) בעברית. כיסוד לעבודה שימשה רשימה בת 1000 שמות, שהוכנה ע"י הא' מ' בראוור. לרשימה צורפו שמות נוספים על-ידי המזכירות המדעית. חברי הוועדה מטעם האקדמיה: האדונים שירמן ושלי. בעלי המקצוע: האדונים א"י בראוור, מ' בראוור, י' קרמון. המזכיר: הא' זהרי.

ועדות מטעם מוסדות אחרים

- (26) ועדת המונחים מטעם המועצה לקשר ולא לקטרוניקה (תל-אביב): היו 29 ישיבות. נסתיים הדיון בתרגום המונחים שבמילון הבינלאומי לטלפון ולטלגרף. נדונו מונחי הנוטות האלקטרונית, העתידיים לבוא במילון למונחי הימאות.
- חבר הוועדה מטעם האקדמיה: הא' איתן. בעלי המקצוע: האדונים מ' בן-יוסף, ש' גוטצייט (יור"ר), ג' זייגר, ג' לביאון, ש' סמילר, א' רון (מזכיר). בישיבה אחת השתתף גם הא' ג' בן-ארי.
- (27) הוועדה להכנת מילון שימושי למונחי המנהל הציבורי (מטעם נציבות שירות המדינה, ירושלים): היו 7 ימי ישיבות ר"ב ישיבות רגילות, ונוסף על כך עשרות ישיבות של צוותים מן הוועדה לשם הכנת חומר לוועדה. נשלמה הכנת המילון כולו בליווי הסברים, הדגמות וכיו"ב. הטייטה נשלחה בחוזרים אל חברי האקדמיה ואל בעלי המקצוע לשם קבלת הערותיהם לפני העריכה הסופית.
- החבר מטעם האקדמיה: הא' דותן. בעלי המקצוע: האדונים א' אלון, מ' הרטום, צ' ירדני, א' כפיר.

ב. הדקדוק

- (27) הוועדה לשאלות דקדוק שימושיות: ועדה זו נפלגה לשני פלגים: האחד — פלג לעניינים שיטתיים; האחר — פלג לעניינים שוטפים. בפלג הראשון ישבו הגב' גרבל והאדונים קוטשר (יור"ר), בן-חיים, ברגרין, לייבל, מדן, פרץ ושבטיאל; בפלג השני — האדונים בן-חיים (יור"ר), ברגרין, בנעט, לייבל, מדן, מירסקי ופרץ. מזכירי הוועדה על שני פלגיה היו האדונים דותן, סומך, זהרי.
- הפלג לעניינים שיטתיים התכנס מאז ראשית תשכ"ד ועד לר"ח סיוון תשכ"ה לעשר ישיבות, והקדיש את דיוניו להשלמת כללי הקמץ ולכללי הפתח והחולם.
- הפלג לעניינים שוטפים קיים בפרק הזמן האמור 14 ישיבות ודן בשאלות, שהובאו אליו מטעם ועדות המונחים, מן הציבור ומן המליאה. אחדות מן השאלות הללו נשאו אופי עקרוני, ומהן שהובאו לעיונה של המליאה. נמנות עם השאלות אלה הן שאלת ההגייה של הדיפונגים au — eu, מלות השלילה ודרכי שימושן בצירופי שלילה, צורתן של מלים שאולות, שבמקצת לשונות משמשות בלשון נקבה ובמקצת לשונות בלשון זכר (דיפלום — דיפלומה, אנליז — אנליזה), ניקודו של העיצור שלפני הסימט "יה" במלים לועזיות (דמוקרטיה, אנגליה), ניקודה של הסימט "יום", כללי שימושה של ה"א הידיעה, בצירופי

שמות ובשמות מורכבים, צורת כתיבתה של פ"א דגושה בסופי תיבות, כתיבן וניקודן של מלים לועזיות שלהן¹ (ביולוגיה, דיאלוג) וניקודם של שמות תואר מן הכפולים. (28) ועדת הכתיב: לאחר שלא נתקבלו הצעות שתי ועדות הכתיב הקודמות, הטילה המליאה על ועדה זו לעבד כללים לכתיב חסר ניקוד, שישמש לצדו של הכתיב המנוקד. הוועדה נתכנסה ל-11 ישיבות (בתשכ"ד 6, ועד אייר תשכ"ה 5) וגיבשה בשתי קריאות הצעת כללים, המצריכה רק עוד ישיבה מסכמת אחת לפני הגשתה למליאה. חברי הוועדה (לפי החלטת המליאה בישיבה ס'): האדונים בלאו, ייבין, מורג, מלצר וקוטשר (י"ר). המזכיר: הא' דותן.

(29) מונחי הדקדוק והבלשנות: חברי הוועדה: הגב' גרבל והאדונים בלאו, בן-חיים (י"ר), מורג, קוטשר, רבין, רוזן. המזכיר: הא' סומך.

בכסליו תשכ"ד הוחלט לחלק את הוועדה לוועדות משנה, ומאז ועד סוף תשכ"ד התכנסה ועדת המשנה לפונטיקה ופונולוגיה — שחבריה היו הגב' גרבל וה' מורג בהשתתפות הא' מדן, ומזכירה הא' סומך — ל-14 ישיבות ועברה על 5 פרקי מונחים. כוונתה לנפות את הרשימה ממונחים שאינם דרושים בה (אם משום שהם כלליים ולא בלשניים במיוחד, ואם משום שאינם משמשים בשימוש הכלל אלא בשימוש פרטי של מחבר מסוים או אסכולה מסוימת).

באותו זמן נתכנסה ועדת המשנה למונחי התחביר — שחבריה היו האדונים בלאו ורבין ומזכירה הא' דותן — ל-4 ישיבות. הרשימה שהכינה נשלחה לאנשי מקצוע וחברי האקדמיה ונתקבלו הערות.

בניסן תשכ"ד חזרה ונתכנסה מליאת הוועדה לדיון במצע מונחי התחביר, שהוכן ע"י ועדת המשנה.

בשנת תשכ"ה נתכנסה מליאת הוועדה ל-4 ישיבות ודנה בהן במונחי פונטיקה כלליים ובמונחי אקוסטיקה.

ג. הפרסומים

"לשוננו", כתביעת לחקר הלשון העברית והתחומים הסמוכים לה. מכרך כז—כח (תשכ"ג—תשכ"ד) יצאו חוברות ב, ג, ד, כולן מורחבות בכמותן; מכרך כט (תשכ"ה) יצאו חוברות א, ב. כל אלה בעריכת הא' ז' בן-חיים.

מסודרת בדפוס ותצא בתחילת תמוז חוברת ג — בעריכת הא' י' קוטשר. סודר בדפוס מפתח מפורט לכ"ה כרכי "לשוננו", ועומד לצאת בקיץ תשכ"ה.

"לשוננו לעם", קונטרסים עממיים לענייני לשון בעריכת ע' איתן ומ' מדן. יצא מחזור טו (תשכ"ד), וממחזור טז יצאו קונטרסים א—ד. קונטרס ה וקונטרס ו מסודרים בדפוס ועתידים לצאת בחודש סיוון.

בסדרת המילונים יצאו:

מילון למונחי תורת המדידה

מילון למונחי הביוב וההתקנה התברואית;

נמסרו להדפסה:

מילון למונחי תורת הקרקע והנדסת הקרקע

מילון למונחי הסכרים;

בסדרת המקורות והמחקרים יצא:

ספר הרקמה לר"י בן ג'נאח, מהדורת מ' וילנסקי בתוספת חומר רב מעיזבון המהדיר.

הביא לדפוס ד' טנא בעצה עם ז' בן-חיים.
אושר והוכן למסירה לדפוס האגרון לרב סעדיה גאון בתוספת שאר כתבי הדקדוק של רס"ג, מהדורת נ' אלוני.

הוחל בהדפסת הכרך הרביעי של ספרו של ז' בן-חיים "עברית וארמית נוסח שומרון".

אושר לפרסום ספק דקדוקי הטעמים לר"א בן אשר, מהדורת א' דותן.
יצאה רשימה ביבליוגרפית מלאה של כתבי פרופ' נ"ה טור-סיני.
הוכן לדפוס וסודר ברובו כרך י"א של "זיכרונות האקדמיה ללשון העברית" (תשכ"ג-תשכ"ד).

ד. המזכירות המדעית

נמשך מתן העזרה הלשונית למוסדות ולקהל בכתב ובעל-פה.
עבודת הפיקוח וההדרכה בשירות השידור נעשתה בידי צוות עובדים מיוחד, הפועל בקשר מתאים עם המזכירות המדעית (מר א' בנדויד ומר י' בוקסנבאום בירושלים, ומר י' גויטע בתל-אביב).

ג. הא' טור-סיני: לפי התקנון המתוקן של הפרס אנו מכריזים היום על שלושה פרסים. אנו מודים למר זאלצמאן על שאפשר לנו למלא תפקיד יפה זה, שהוא גם תפקיד קשה, בעידוד מחקר לשוננו, ואנו שולחים למר זאלצמאן את ברכתנו ליום הולדתו ה-82.

הא' מדן: לפני שנתיים, בסוף שנת תשכ"ג, הכריזה האקדמיה על פרס מחקר על נושא מסוים כפרס תשכ"ד. למתחרים על פרס זה ניתן זמן של שנה אחת, וועדת השופטים לא ראתה אף אחת מן ההצעות כראויה למתן הפרס. בסוף תשכ"ד הכריזה האקדמיה על פרס מפעל מחקר, שבעל ההצעה בעצמו מציע את נושאו, ופרס זה, כפרס תשכ"ה, ניתן למר אברהם בן-יעקב. ועדה מיוחדת, שמינתה המליאה, חזרה וברקה את תקנות הפרס והחליטה על שני שינויים: האחד — שיינתן למתחרים על פרס מחקר מועד של שתי שנים, שכן הראה הניסיון, כי שנה אחת אינה מספיקה לאדם, שיכתוב עבודה ראויה בנושא, שנקבע לו ע"י אחרים, והוא חדש בשבילו. השני — לפי דרישת הא' זאלצמאן — שפרס שלא ניתן לא יצטרף אל הקרן אלא יוצע אף הוא כפרס. ולכן הציעה הוועדה ואישרה המליאה, שפרס שלא ניתן יוכרז נושאו שנית כנושא לפרס מחקר מלבד הנושא לפרס הרגיל של השנה. ולפי זה על האקדמיה להכריז הפעם לא על פרס אחד, אלא על שלושה פרסים:

- 1) פרס תשכ"ד (שלא ניתן בשעתו) על הנושא, שנקבע בשעתו:
"היסודות הארמיים בלשון הספרות העברית ממנדלי מוכר ספרים ועד קום המדינה — תולדות וכיוונים".
- 2) פרס תשכ"ו — מפעל מחקרי (בחירת הנושא בידי המציע).
- 3) פרס תשכ"ז על הנושא: "דעותיהם של סופרי ההשכלה (עד שנת תרמ"א) על הלשון העברית ודרכיהם בהרחבתה ובחידושה" (הרשות נתונה לבחור במפעלי ספרות, בכתבי עת ובקבוצות אישים, הנראים לכותב כמייצגי התקופה).

ד. הא' מדן: השאלה שלפנינו — צורתן העברית של מלים שאולות, בסיום — ה־ או בלעדיו? — כבר הובאה לפני המליאה, ומאחר שתבעה המליאה מן הוועדה שתדון בשאלה

מתוך תשומת לב יתרה לסוגים השונים של המלים השאלות, לפי מקורן ולפי צורות סיומן, חזרה הוועדה ודנה בשאלה והרי הצעתה המתוקנת:

מספר שמות, השאלים מלעזים שונים, משמשים למעשה בשתי צורות, לפי השפעת לעזים שונים; הצורה האחת בסיום עיצורי ובלשון זכר, והשנייה –ה ובלשון נקבה,

ל מ ש ל : אנאליז – אנליזה	דיאסטז – דיאסטזה
מורן – מורנה	פאראלאקס – פאראלאקסה
דיאגרם – דיאגרמה	שוקולד – שוקולדה
פונם – פונמה	מרגרין – מרגרינה
גלוקוז – גלוקוזה	דפלום – דיפלומה

לאחר שעיינה הוועדה במאות מלים שאלות (לקט מחומר זה נשלח לחברים), ומהן כגון אלה המובאות לדיון, היא ממליצה לפני המליאה לקבוע את צורתן בעברית בתוספת ה ובלשון נקבה.

המלצה זו חלה אפוא על המלים המובאות לעיל ועל הדומות להן המשמשות בעם בשתי הצורות, ומיועדת לשמש הדרכה לגבי קביעת צורתן העברית של מלים מעין אלה, שאין להן בשעה זו נוהג קבוע.

הוועדה לא הצטמצמה במתן תשובה על עשר השאלות המפורטות לעיל, אלא ראתה לקבוע הנחיה לגבי קביעת צורתן של מלים מעין אלה להבא. אם אין הנחיה כללית, הרי אנו צפויים תמיד לחשש, שוועדות שונות יעסקו באותה מלה שאולה, וכל ועדה תגיע מתוך סברות שונות למסקנות שונות, האחת תקבע את המלה בלשון זכר, והשנייה בלשון נקבה; ואז עלולה להיקבע צורה אחת ברשימה זו, וצורה סותרת וצוררת לה ברשימה אחרת, מאחר שבשעת אישורן של הרשימות לא העיר איש על הסתירה ולא הובאה המלה לדיון לגופה. כך קרה בעבר לא פעם אחת. אם תהיה בידינו הנחיה, תדע כל ועדה, שהמגמה היא לקבוע מלים מעין אלה בלשון נקבה, ואם יש בידי הוועדה נימוקים לקביעה אחרת, תצטרך המלה להיות נדונה לגופה.

חברי האקדמיה קיבלו לעיון רשימה ארוכה של מלים שאלות, שליטסן הא' זהרי מתוך המילונים ומתוך כרססת המונחים של האקדמיה. הרשימה נערכה לפי מקורותיהן של המלים, אם נשאלו מלשון זו או מלשון אחרת, ולפי סיומן. הרשימה מראה, שבמשך התקופה האחרונה הייתה נטייה חזקה לגזירת מלים אלה בלשון נקבה, ומשום כך ראתה הוועדה לקבוע את צורת הנקבה כהנחיה כללית. ברור, שאין הכוונה לשנות את צורתן של המלים, שכבר נשתרשו בלשוננו בלשון זכר, כגון "ברומיד, כלוריד" ודומותיהן.

הא' אירמאי: נעדרתי בישיבה קודמת, שעסקה בבעיה זו. חשיבותה גדולה במיוחד לעוסק במדעים המדויקים ובטכנולוגיה. ברשימת הדוגמות, שהוגשה לנו, לא נכללו רבבות מונחים מסוג זה. יש חשש, שהחלטה כוללת, בלי התייעצות על כל פרט עם בעלי המקצוע, תעמוד למכשול בדרך עבודתנו לעתיד.

עלינו לבדוק כל מלה, באיזו צורה קבעו אותה ועד הלשון והאקדמיה קודם לכן. באיזו צורה היא מקובלת בנהג המקצועות, ואיזו צורה נוחה לשימוש. בייחוד צריך לדאוג לקביעת צורה אחידה בקצועות מלים, שסיומן מביע עניין מסוים, כגון שמות חומרים בכימיה: אתאן, אתן, אתין וכ' ; אמון וכ' ; דיאסטאז וכ' ; גלוקוז וכ'. מונחים מקצועיים אלה אסור לכלול בהחלטה מקיפה, אלא צריך לדון בהם בוועדות למקצועותיהן, ולבדוק את גזרותיהן (תארים, צירופים תרכובות וכד').

הא' שירמן: הצעת הוועדה בעיקרה באה להכניס אחידות לשימוש, והיא נראית לי. אני רק מצטער, שהוועדה לא דנה אלא בכתיב. האם נתנה הוועדה דעתה, איך להטעים מלים אלה?

הא' מדן: האקדמיה החליטה להטעימן מלרע.

הא' טור-סיני: כיוונה של האקדמיה הוא לשמור על הדקדוק המסורתי, כפי שאנו רואים אותו, ובתוכו על ההטעמה מלרע. ובחלק גדול הצלחנו, גם אם העם עדיין טועה, כמו בדברים אחרים. בזכות מאמצינו מתגברת ברדיו ההטעמה הנכונה.

הא' שירמן: אם כן, אני מציע, שדבר זה ייזכר כאן.

הא' ייבין: אם יוחלט על צורת זכר או נקבה, בעיניי אין הבדל. אבל, אם נקבה, צריך להחליט, שצורה זו אינה מחייבת גזירת שם-תואר ושם-יחס בסיום -תי; למשל, אין לגזור דווקא "פאראלקסתי" מן "פאראלקסה", אלא "פאראלקסי"; וכן נסיף להשתמש בתואר "אנאליטי" (מן "אנאליזה"), ולא "אנאליזתי"!

הא' מדן: הרי כולנו אומרים "היסטורי, גיאוגרפי" מן "היסטוריה, גיאוגרפיה", "מדיני" מן "מדינה", ולא "היסטורייתי", "גיאוגרפייתי", "מדיניתי".

הא' ייבין: אבל אני רוצה, שהדבר ייקבע במפורש בהחלטה.

הא' טור-סיני: גם בערבית בשם-התואר מושמט תכופות סימן הנקבה של שם העצם היסודי, למשל: "חקיקי" מן "חקיקה".

הא' ייבין: נכונים דברי הא' אירמאי, לדון בהרבה מלים לגופן, אם צורתן זכר או נקבה, אבל בתור הנחיה כללית אנו מעדיפים צורת נקבה. ורציתי לשאול את אירמאי, מה הם מונחים מדעיים, שהם מיוחדים? וכי "פירמידה" איננה מונח מדעי? ו"קולטורה"? אין כאן הבדל בין מונחים מדעיים ללא-מדעיים. מורי בבית-הספר התיכון בארץ היה אומר "פאראלקסה", וזה לא הפריע בשום דבר.

הא' בן-נן: אנו מעוניינים בהנחיה להבא, כדי להשפיע השפעה ברורה על התפתחות הלשון, ולכן דרוש קו מסוים, שיהא לשוני במהותו. רשימת הדוגמות שלפנינו אינה משקפת את כל המעסיק אותנו. אני מודה היום, שאי אפשר לזכר בכול, והצעת ד"ר איתן בישיבה הקודמת נראית לי היום יותר. אבל ריבוי "הנקבות על הזכרים" ברשימה זו הוא מקרי, ואין בו כדי להעיד על אופייה של הלשון העברית בקליטת המלים הלועזיות, שהרי לא הלשון העברית הטביעה חותמה על רשימה זו, אלא הלעזים ה ש ו נ י מ הם שהשפיעו כאן במקרה. מצד לשוננו אין כאן אלא שאלה אחת, שצריכה להעסיקנו, והיא שאלת ההטעמה, שהשפעתה על כל מבנה הלשון רבה מאוד. בעניין זה כבר גזרנו כאן, ואם נרצה לקיים בציבור החלטתנו מאז — שגם המלים השאלות תוטעמנה בעברית לפי כללי הלשון העברית — עלינו למעט במין נקבה, לפחות באותן המלים הלועזיות, שבהן, בהכרח, תחול ההטעמה על ההברה שלפני סיומת —ה כגון המלה "שוקולד(ה)", שבה אי אפשר שתשתנה ההברה המוטעמת בפי הקהל. ככל שנרבה לסלק את סיומת הנקבה, נפחית את המלים המוטעמות שלא כדין. אם נקבע "פאראלקסה", תהיה נהגית מלעיל, שלא לפי כללי העברית, על כן קבענו בוועדות שונות "פאראלקס", וזה רצוי גם לטכנאים הרבה יותר.

הא' ייבין: אתה אומר "סוציאלי"?

הא' בן-נן: אני משתדל להטעימה מלרע, אבל אני אינני העם, ועל העם יש להשפיע הרבה. אם נקבל את הצעת הוועדה, יהיו מפקירי הלשון קובעים את דרכה של הלשון. ואיך

נוכל לקבל החלטה, שתשים לאל את החלטתנו הקודמת בדבר הנגינה, ההולמת את כללי הלשון העברית?

הא' טורסיני: כל החלטה שנחליט — מסופקני, אם תשביע את רצון כולנו. ולמעשה; שום החלטה לא תפתור את הבעיה באמת, אלא במשך דור או שני דורות תתגבש מציאות הלשון. במצב המעורפל של לשוננו היום הקביעה קשה, ועל כל פנים אבקש לשאול, שמא לא בישיבה זו תהיה ההצבעה המכרעת.

הא' איתן: האקדמיה כבר החליטה ופרסמה במילונים וברשימות מונחים: "דיבינדד", "שוקולד", "מרגרין". מה למעשה מנהג הלשון במלים אלה?

"דיבינדד" מקובל בחוקים ובעיתונות, אעפ"י שבוודאי יש גם אמרים "דיבינדדה".

"שוקולד" נתקבל במידה רבה, והראיה מודעת "עלית" על "שוקולד לבן" בימים האחרונים וספרו של חיים גורי "עסקת השוקולד". ואף מי שאומר "שוקולדה", אינו אומר "פודינג שוקולדה", אלא "פודינג שוקולד", כנראה מפני שכך פרסמו היצרנים את הצירוף הזה.

"מרגרין" עדיין לא נתקבל למעשה, אבל אנו לא עשינו כלום להשגרת הצורה הזאת. אילו ביקשנו מבתי החרושת לפני עשר שנים, שידפיסו וישמיעו ברדיו "מרגרין", הייתה צורה זו מקובלת היום לפחות באותה המידה, שמקובל "שוקולד". ננסה עכשיו להשגיר "מרגרין", ובעוד שנה או שתיים, אם לא הצלחנו, נשוב ונדון בדבר.

העיקרון, שהוועדה מציעה, אינו מחייב לפסול את הקביעה הקודמת של צורת המלים הנ"ל, ואף אינו מחייב לפסול מראש כל הצעה לשאלת מלה בצורה חסרת ה. — הוועדה למונחי הרדיו עומדת להציע למליאה לאישור: "אָנֹד, קתוד, דִּיּוֹד וכיו"ב, ו א י ש מ ח ב ר י האקדמיה לא ערער על צורות אלו. שבאו בהודעת הסיכום. כלום להבא חייבים חברי כל הוועדות לדעת מראש, שצורה מלרעית כגון "קתוד" פסולה, ועדיפה "קתודה", המלרעית כדיו, ושבאין ברה, אפילו "קתודה" המלעילית עדיפה מן "קתוד"? מוטב, שלא תבטל המליאה את המלים המלרעיות, בעלות הסיום העיצורי, שכבר נקבעו ונתפרסמו: "דיבינדד", "שוקולד", "מרגרין".

מצד אחר, אם המליאה מקבלת את העיקרון שבהצעת הוועדה, ממילא לא תשתנה במילונים החדשים צורת המלים "דיאגרמה", "אנליזה", "מורנה", שנקבעו קודם לכן. — ההחלטה על שלוש המלים האלה דחופה, מפני שהן חוזרות במילונים, הנדפסים והולכים.

אם תתקבל המגמה העיקרית שבהצעת הוועדה במליאה, תבקש להבא המזכירות את הכרעת המליאה בכל מלה שאולה, שאחת הוועדות תציע אותה בצורה, הסותרת את הנטייה הזאת. אבל יש להניח, שהנטייה הכללית, אם אישרה אותה המליאה, תשפיע על הוועדות, ולא ירבו עוד להציע צורות חסרות ה. במלים, המקובלות בסיום ה. מבקש אני להציע להצבעה את ההצעות האלה:

- 1) לסדר הדיון: דיון והחלטה על העיקרון שבהצעת הוועדה.
- 2) לסדר הדיון (אם לא נתקבל העיקרון הנ"ל): דיון והחלטה על שלוש המלים אנליזה, מורנה, דיאגרמה.
- 3) לעצם העניין (הצעת החלטה): אין המליאה משנה לפי שעה את צורתן של מלים, שבעצמה כבר קבעה להן צורה בלי סיום ה.

הא' מדן: הא' אירמאי הציג לפנינו שלוש דרישות לגבי קביעת צורתן של המלים. שמענו, כי עלינו לבדוק, כיצד נקבעה המלה מקודם עליידי ועד הלשון ועליידי האקדמיה. הדרישה השנייה — עלינו לדעת, כיצד היא מקובלת בנוהג אנשי המקצועות. הדרישה השלישית — לבדוק, מהי הצורה הנוחה לשימוש. תנוח דעתו של הא' אירמאי. אמנם לא ישבו בוועדה זו

אנשי המדעים ה"מדויקים", אלא רק אנשי המדע ה"בלתי מדויק", ששמו הלשון העברית ודקדוקה; אבל האנשים הם חברי האקדמיה ועוסקים כל ימיהם בקביעות צורות, וחוקה על חברים פעילים של האקדמיה, ששלושת העיקרים הנזכרים ידועים להם, ואין צורך ללמד אותם אלף־בית של עבודת הוועדות. הם ידעו יפה, שיש קביעות שונות של ועד הלשון ושל האקדמיה, שהרי כל השאלה לא נתעוררה אלא משום שנמצאו קביעות שונות. הם גם ידעו, שיש להתעניין בנוהג שבשימוש המקצועי, והרשימה הארוכה, שהוגשה לפני חברי האקדמיה היא רק אחת העדויות על כך. גם ידעו, שיש לבדוק מהי הצורה הנוחה לשימוש העברי, והרי כל הדיון שבישיבת המליאה שקדמה לזו נסב על כך. איני יודע, למה התכוון הא' אירמאי למעשה. כלום התכוון, שהמליאה היא שצריכה לבדוק כל מלה לגופה, והיא שצריכה לחפש בקביעות השונות של ועד הלשון ושל האקדמיה, והיא שחייבת לחקור את השימוש הרווח בפי בעלי המקצועות ה"מדויקים". אם אכן זוהי הכוונה, הרי שאין כל צורך בעבודת ועדות.

הא' איתן הביא כאן את הדוגמאות בלשון זכר: "דיבידנד", "שוקולד" ו"מרגרין". גם ציין את העובדה, שבשנים האחרונות נשתרשה הצורה "שוקולד" בלשון זכר, ובייחוד בגלל החלטת האקדמיה; לעומת זה ציין, שה"מרגרין" לא כבש את מקומו, אע"פ שכך נדפס באחת הרשימות של האקדמיה. מסקנתו היא, שעלינו לאסור מלחמה על ה"מרגרינה" ולמען ה"מרגרין". איפכא מסתברא. העובדה, שהעולם — כלומר היצרנים, המפרסמים והצרכנים — קיבלו את ה"שוקולד" ולא קיבלו את ה"מרגרין", מלמדת, כי מוטב להשאיר את ה"מרגרינה" בלשון נקבה, כפי שהעם מדבר, וכפי שקובעת ההנהלה הכוללת שבהצעת הוועדה, ולא להוסיף אף אותה על השמות הסוטים מן ההנחיה. מסורת הלשון וכללי דקדוק אינם מכריחים, שנאמר דווקא "מרגרין" בלשון זכר, ומה לה לאקדמיה ולמלחמה נגד ה"מרגרינה"?

הא' פּרץ: הדיון בוועדה ובמליאה על ענייננו היה מייגע, ויש להחליט היום. הא' טורסני הציע, שנדחה את ההחלטה; ואיני יודע, מה תוסיף ההפסקה והחופשה. נדמה לי, שאם נשים לב לנוסח הוועדה, אין ההחלטה כל כך קשה. הוועדה השתדלה למצוא קו מנחה. קודם כול יש לסלק את הטענה, שיש להתחשב בהגייה. הלא קלטנו בתקופתנו מאות ואלפי מלים לועזיות; ואם יתרגל העם להנגין מלרע כל המלים המסתיימות ב-ה, יתרגל גם אל המלים הנדונות. והרי גם בתלמוד מלים לועזיות רבות, כגון: אנדרולומוסיה, אפוטרופוס ועוד. במלים, המשמשות לשון זכר ולשון נקבה, המציאות תקבע, אשר למונחים במדעים המדויקים, נבקש מפרופ' אירמאי, שיציע לוועדה רשימת מונחים, והיא תדון בהם במיוחד. השאלה לפני הוועדה הייתה, כיצד לנהוג במלים המשמשות יום־יום.

הא' קרוא: גם בימי קדם הושאלו מלים זרות: פרוזובול, אפוטרופוס — האם ייתכן, שהנגינה אותן מלרע? לדעתי, ההחלטה על נגינתן מלרע היא הלכה ואין מורין כן. על "גלידה" בהטעמה הנכונה יש להילחם. אבל מה נאמר ל"קוגל"? לאן נגיע? אני מציע להצמצם ולדון רק בצורת המלה הזרה — זכר או נקבה — אבל לא בנגינתה. לא ייתכן, שנגזור לומר "קומנדטורה, לגיסטורה" דווקא מלרע.

הא' לייבל: כל העניין התעורר בשל חוסר ההתאמה של הגיית המלים שבצורת הנקבה עם ההטעמה העברית, ועדות, שאמרו לקיים מלה לועזית נקבית, חששו מפני הטעמתה המלעילית והציעו לסלק את הסיימת -ה, כדי שישאר שם זכר מוטעם מלרע. אבל אין זה חוק, שבמלה לועזית המלרע הוא הכרח. במלים יווניות, שנתקבלו ללאטינית, נהגו נגינה לפי חוקי הלאטינית. כל השאלה היא פרכה מעיקרה. צריך להתעלם מן הנגינה הלועזית ולקבוע ככלל נגינה עברית. ואמנם אין הצעת ועדת הדקדוק באה לעשות "גיתוח מין" במלים. אם המלה

נקבה, צריך להשאיר אותה נקבה. האם נאמר "טוניקה" במקום "טוניק", למשל, בגלל "פיסיקה"? יש להבחין קבוצות שונות, של זכר ושל נקבה. החלטת הוועדה היא רק קו מנחה, ולא קביעה לכלל המלים. ממילא אין מקום לוויכוח.

[הא' טורסיני יוצא. הא' ייבין יו"ר.]

הא' ייבין: איני בטוח, כמו הא' בן-נון, שהקביעה של זכר ונקבה באה רק בהשפעת הלעזים. אפשר. שקבעה ההרגשה העברית. מכל מקום איש לא יוכל להוכיח זאת. "אנגליזה" אמרו דוברי הרוסית, שבה אומרים "אנגליז". אני מבקש גם להוריד עניין ההיגוי מן הפרק. אם מחייבים לומר "אגריז", אין כל מניעה לומר גם "סאכארוזה".

למר קרוא: כשקיבלו אבותינו מלים משפות זרות, איני יודע, כיצד ביטאו אותן, חוץ ממלים, שיש בהן סימן ברור להגייתן, כגון האל"ף הנוספת של "אסטרטיה", שבמקור הלאטיני היא strata, משמע שסגלו את המלה לדרך הגייתם, שלא סבלה שני שוואים בראש התיבה. עלינו להחליט היום, אם כנהנייה כללית אנו מקבלים את צורת הנקבה. יש הצעה כללית של הנשיא לדחות את ההחלטה, וישנה הצעתו של איתן.

הא' אורבך: ישבתי גם בפעם הקודמת, ונדמה לי, שהיום לא נתחדש שום דבר. חזרו על אותם הדברים והרחיבום, אבל לא הוסיפו שום דבר חדש. אני מציע שנפסיק את הדיון. אפשר לדון עוד רק בהצעה להחזיר את השאלה לדיון נוסף בוועדה, אבל אני חושב, שהגיע זמן להצביע. דומה שלא ישתנה דבר במשך ימי החופש, ושלא יוכלו להביא הצעות נוספות.

הא' איתן: הצעתי שלוש הצעות, ושתיים מהן לסדר היום.

הא' אירמאי: אינני מתנגד להצעת הוועדה מבחינה לשונית, שנלך אחרי רוב המלים המקובלות בלשון. בקשתי היא, שהחלטה העקרונית לא תתפוס לגבי מקצועות המתמטיקה, הכימיה, הפיסיקה והטכנולוגיה, שבהם ייערך בירור מיוחד בוועדות מקצועיות. לכן אבקש למחוק מהצעת הוועדה את המונחים: גלוקוז, פאראלקס, דיאסטו, דיאגרם.

הא' בנעט: הכיוון הכללי בוועדה היה, שלא לשנות מונחים, שהאקדמיה כבר החליטה עליהם, ולכן רצוי להוציא מן הרשימה הזאת את המלים, שכבר הוחלט עליהן.

הצבעה: בעד החזרת החומר לוועדה לשיקול נוסף — 7

בעד קבלת החלטה — 11

הוחלט: להחליט עתה.

הא' ייבין: לפנינו ארבע הצעות:

(1) הצעת הוועדה: הנטייה הכללית היא למין נקבה, ויחד עם העיקרון הזה מתאשרת צורת הנקבה גם בכל המלים המפורטות בהצעה.

(2) הצעת הא' אירמאי: להוציא מכלל החלטה זו את המונחים השייכים למדעים הטכניים.

(3) הצעת הא' בנעט: להוציא אותם מונחים שכבר נקבעו במין זכר.

(4) הצעת הא' איתן: להצביע רק על המגמה הכללית.

אני מביא להצבעה את ההצעה הראשונה בניסוח זה:

הנטייה הכללית היא לקבל מלים לועזיות במין נקבה, להוציא אותן המלים שיהיו בהן נימוקים מכריעים לסטייה.

הצבעה: בעד ההצעה — 14

נגדה — 6

ההצעה נתקבלה.

הא' ייבין : ההצעה השנייה : להוציא מכלל ההחלטה הראשונה (לתקופה הדרושה לבירור) מונחים במדעים מדויקים ובטכנולוגיה, ולפיכך למחוק מרשימת המלים שבהצעת הוועדה את המלים דיאגרמה(ה), גלוקוז(ה), דיאסטאז(ה), פאראלקס(ה).

ה צ ב ע ה : בעד ההצעה — 5

נגדה — 10.

ה ה צ ע ה נ ד ח ת ה .

הא' ייבין : ההצעה השלישית : הכלל לא יחול על אותן המלים, שכבר הוחלט עליהן.

הא' אורבך : כאן יש סתירה. שוקולד וכו' נתקבלו באקדמיה קודם לכן. אין צורך להצביע עליהם. אני מציע, שלאור שתי ההחלטות של היום תברר הוועדה את הדבר.

הא' ייבין : אני מנסח את השאלה להצבעה כך :

מי בעד זה, שנמסור לוועדה את בירור כל המלים, שיחולו בהן הנימוקים המיוחדים, האמורים בהחלטתנו הראשונה.

ה צ ב ע ה : בעד ההצעה — 13

נגדה — 2

ה ה צ ע ה נ ת ק ב ל ה .

ה. הא' סומך קורא מן ההודעה, שנשלחה לפני הישיבה :

הודעת הסיכום נשלחה לחברי האקדמיה ביום ז' באייר תשכ"ה, ונתקבלו הערות מן האדונים אירמאי, ברגרין, ייבין. הוועדה דנה בהערות אלה, שינתה את הערכים הרשומים למטה והחליטה להביא לדיון במליאה מונח זה : "נוצית המִזְפָּה, נוצית הזכיייה, נוצית סיכוי (לזכות במשחק) gamebird". בנוצית משחקים, עד שצד אחד זוכה ב־15 נקודות, ויריבו אין לו יותר מ־13 נקודות. כלומר : ההפרש בשעת הניצחון חייב להיות 2 נקודות או יותר. אם ברגע מרגעי המשחק לצד אחד 14 נקודות, וליריב 13 נקודות או פחות, הרי זכיותו של בעל היתרון בנקודה אחת נוספת משמעה ניצחון במשחק כולו. הבטת הנוצית בידי בעל היתרון בשלב זה קרויה באנגלית gamebird.

בוועדה הועלו הצעות אחדות (והריהן רשומות לעיל). אולם חברי הוועדה לא הגיעו לתמימות דעים, איזו מן ההצעות טובה יותר, והוחלט להביא את כולן לפני חברי האקדמיה. לאחר ההחלטה על מונח זה מתבקשת המליאה לאשר את הרשימה כולה בשינויים אלה שנזכרו בהודעה.

הא' נשרי : להסברת המונח הנדון : משחקים עד שזכה צד אחד ב־15 נקודות, וצד זה זכה במשחק, בתנאי שליריבו לא יותר מ־13 נקודות. ההפרש צריך להיות 2 נקודות. הנוצית, העשויה להעניק את הנקודה ה־15 ואת ההפרש של 2 נקודות — איך נקרא לה בעברית ? אם זכיתי בנוצית מכרעת זו, זכיתי במשחק כולו.

הגב' גרב'ל : מן הסתם יש מונח דומה בטניס.

הא' איתן : בטניס לא נקבע המונח העברי לכך.

הגב' גרב'ל : אני מציעה, שלאחר שנקבע פה, נעביר אותו גם לשם.

הא' סומך : כאן מתבקש שם יפה, דוגמת gamebird.

הגב' גרבֵל : יש להפריד בין שתי פעולות : הראשונה הנותנת סיכוי, והפעולה השנייה המקנה את הזכייה. בטניס נקרא הכדור הראשון בשם "יתרון". אני מציע אפוא "נוצית יתרון" ו"נוצית מכרעת".

הא' נשרי : ב־14 לעומת 13 יש כבר יתרון.

הא' אירמאי : אולי נשתמש ב"פור" או "גורל" ?

הא' שירמן : מה הצירור ב־gamebrid?

הא' סומך : לנוצית באנגלית כמה שמות : גם bird וגם shuttlecock. gamebird מביע את סיום המשחק (game).

הא' שירמן : אם לא ימצא מונח חדש, אני בעד "נוצית הזכייה".

הא' סומך : יש קושי ב"זכייה", "מזכה" — אין כאן זכייה אלא סיכוי הזכייה.

הא' בלאו : גם באנגלית כך.

הא' שלי : אולי "נוצית הויכוי".

הא' ייבין : יש לנו 6 הצעות : נוצית יתרון, נוצית פור, נוצית זיכוי, נוצית סיכוי, נוצית מכרעת, נוצית המזכה.

הא' לייבל : סְכִיּוֹנִית.

הא' גרינברג : שְׁכִיּוֹן.

הא' ברגרין : אי אפשר להתווכח על הצעות העולות כאן במליאה.

הא' ייבין : מבחינת התקנון זה נכון. אבל הוועדה ביקשה מאתנו הצעות, לכן ההגבלה אינה חלה במקרה הנדון עתה.

אני מציע תחילה על הצעות הוועדה.

- ה צ ב ע ה : בעד "נוצית סיכוי" — 2
 בעד "נוצית זכייה" — 7
 בעד "נוצית מזכה" — 1
 בעד "נוצית יתרון" — 1
 בעד "נוצית פור" — 3
 בעד "נוצית מכרעת" — 4
 בעד "סכיונית" — 6
 בעד "שכיוון" — 5
 בעד "נוצית ההכרעה" — 7

הא' ייבין : מספר שווה של 7 קולות לשתי ההצעות : נוצית הזכייה, נוצית ההכרעה. נצביע אפוא להכרעה ביניהן.

ה צ ב ע ה : בעד "נוצית ההכרעה" — 9

בעד "נוצית הזכייה" — 5

נ ת ק ב ל ה : נ ו צ י ת ה ה כ ר ע ה .

הא' סומך : באותה הרשימה של משחק הנוצית קבענו את המונח אֶצְבוּעַ — השימוש באצבעות לשם הבאת המחבט לידי המצב הדרוש למכה הרצויה. ערערו הא' ברגרין וייבין.

הואיל והמונח אושר לפני עשר שנים במילון למונחי המוסיקה, לא קיבלה הוועדה את הערעור. אבל מר ברגרין עומד על כך, שתחזור המליאה ותדון בדבר.

הא' איתן: "אצבוע" במוסיקה — fingering. באנגלית — עניינו קרוב מאוד לעניינו. במוסיקה "אצבוע" מקובל.

הא' ברגרין: אם נרבה ונעשה מכל עיצורי שם, שנגזר מפועל, פועל חדש מרובע, נבלבל את הלשון העברית. לשם מה עלינו להיגרר אחרי בולמוס הקיצור של דוברי האנגלית?

הא' שירמן: אני תומך במונח זה, כי בכל השפות קיימת לכך מלה גזורה מן "אצבע" — בצרפתית doigté ובגרמנית Fingersatz. מי שנותן שיעור בכינור, ויאמר כל הזמן "שימוש באצבעות", לא יספיק.

הא' נשרי: כבר יש פועל אחר מן אצבע — הצביע.

ה צ ב ע ה: בעד אצבוע — הרוב

נגד — 3

ה מונח נתקבל.

בהצבעה אושרה רשימת מונחי משחק

הנוצית באין מתנגדים¹.

1. הא' איתן: בישיבה ס"ה של המליאה הוחלט לבקש את חוות דעתן של הוועדות, שקבעו את המונחים סבב, סבב: במונחי השחיה נקבע סבב = salto.

במונחי הטניקה נקבע סבב (שאינן מערערים עליו) = revolution.

ועדת האישורים מטעם הוועדה המרכזית למונחי הטכניקה דנה בעניין והחליטה, שרצוי לקיים את שתי הקביעות הנ"ל, כדי להבחין בין revolution שבמונחי הטכניקה לבין salto שבמונחי השחייה וההתעמלות.

גם הוועדה למונחי תרבות הגוף עיינה בדבר, וזו דעתה: המלה בשני סגולים כבר נתקבלה לקיים את שתי הקביעות הנ"ל, כדי להבחין בין revolution לבין salto, ואין הכרח, שסבב (salto) יהא בן 360 מעלות. — שתי הוועדות מציעות לאשר את שני המונחים.

ה צ ב ע ה: בעד הצעת הוועדה — 13

נגדה — 1

אושרו המונחים:

ס ב ב = salto

ס ב ב = revolution

1. הא' רבין: מצטער אני, שלא יכולתי להביא תמונה. בכל המילונים, ובעיקר במילון של קארל לוקוף¹ למלים המזרחיות שבשפות האירופיות, מובאת הגרסה, שהמלה מרבו, ובצרפתית marabout, איננה אלא שם הנוזרים המוסלמיים בצפון אפריקה ^{مرايط}, ובמבטא המקומי מראבט. הדעה המקובלת, שהאירופים קראו כך לציפור, מפני שהיא דומה בעמדתה הרצינית לזו של הקדוש. כדי להיות בטוח, בדקתי את הדבר: המרבו נמצא גם מחוץ לצפון אפריקה, בעיקר בהודו. האנגלים קראו לזה שבהודו adjutant bird (כלומר "השליש"). ורק בזמן האחרון העבירו את השם "מרבו" גם למין ההודי. לכן, אין ספק, שהשם בא מצפון אפריקה.

1 הרשימה מתפרסמת בכרך זה, עמ' 26—28.

יש לי עוד אישור עקיף לנכונות האטימולוגיה. באמהרית קוראים למארבו "פוקרא", כלומר "פאקיר", שוב שם של נזיר מוסלמי. לכן אני מציע לקרוא לו בשם הערבי מַרְבוּט או מַרְבוּט.

הא' שירמן: נראית לי ההצעה מַרְאָבֵט, אבל מדוע מַרְבוּט, ולא מַרְאָבֵט?

הא' בלאו: יהיו קשיים בקבלת מַרְאָבֵט בגלל הבי"ת הדגושה. בערבית זוהי ב"ת פשוטה המבוטאת [b].

הא' איתן: אם יש נטייה לשינוי מן הקביעה הקודמת "מַרְבוּ", אני מבקש להמתין לחוות דעתה של הוועדה ושל הוואלוגים ולדחות את ההחלטה לישיבה הבאה.

הא' מן: רשימת העופות נדפסת.

הא' ייבין: הרשימה נדפסת גם בלי כל השמות הכוללים "נשר" ו"עיס", שעדיין אין החלטה עליהם, ואפשר לדחות גם את הדפסת "מַרְבוּ". מוטב שנחכה, עד שיחוו הוואלוגים דעתם על החידוש, ואז נצביע סופית. עכשיו אנו מצביעים רק על השאלה, אם לאחר השגות הא' רבין אנו מאשרים את הקביעה הקודמת.

אני מציע לא להחליט היום על שינוי, אלא לשמוע דעתם של הוואלוגים.

ה צ ב ע ה: בעד אישור ההחלטה הקודמת — 7

נגד — 9

הוחלט להחזיר את הצעת הא' רבין לדיון בוועדה.

ח. הא' איתן: במונחי הגיאוגרפיה של האדם אישרה המליאה (ישיבה ס"ב-א): דְרִיגָה = terracing; ואילו במונחי תורת הקרקע (ישיבה נ"ה) נקבעה הצורה הַדְרִיגָה. המליאה מתבקשת לבחור באחת הצורות הנ"ל.

הא' אירמאי: נראה לי, שצריך להכריע לצד ד ר י ג ה. כי "הדרגה" מקובלת במקצוע לדבר אחר, כגון מדרון המשתנה בהדרגה, וגם במונחי ההידרוליקה נתקבל: זרימה מודרגת. אותו מדרון, שהוא בשיפוע מדרג, איני יכול לומר, שאני "מדרג" אותו במובן עשיית מדרגות. אם לעניין הטרסות נאמר "דריגה" ו"דרוג", לא תהיה סתירה.

הא' אורבך: בתוספתא ובירושלמי הפועל הוא ה ד ר י ג , ושם זה קרוב לענייננו. יכול להיות ספק לגבי בניין הפעל במקורות. בירושלמי כתוב לדרגי, שאפשר לקרוא לְדְרִיג גם לְדְרִיג. אבל בניין קל אינו נמצא.

הא' ייבין: אני תומך בדעת הא' אירמאי, כי "הדרגה" נתקבלה למושג אחר. אבל נראית לי גם האפשרות השנייה של פרופ' אורבך — דְרִיג.

הא' בלאו: חשש הא' אירמאי מ"הדרגה" אינו חשש של אמת; רק בביונזי "מודרג" תהיה דר־משמעות, כי השימוש המקובל מצומצם לביונזי.

הא' אירמאי: יש לחשוש למשמעות הכפולה של "מודרג". לא יהיה ברור, אם האומר "המדרון מודרג" כוונתו דווקא ל-terraced.

הא' מירסקי: ספק הוא, אם נכון בכלל לומר "בהדרגה" ו"מודרג". מבחינה הגיונית אפשר להבדיל בין "מודרג" ל"מדורג", אלא שההבדל לא יהיה ברור למדי.

הא' בלאו: מה הקושי המעשי לקבל דְרִיג — כהצעת הא' אורבך.

הא' אירמאי: מדוע פסול דְרִיג?

הא' ייבין: מפני שבמקורות אין בניין קל.

הצבעה: בעד דָּרַג – הרוב

נגד – 1

נתקבל: דָּרַג – to terrace.

ט. הא' איתן: שני פרקים במונחי הימאות – פרק ח', מפרשיות וכלי שיש קטנים, ופרק י"ב, מונחי המספנה – נשלחו לחברי האקדמיה בהודעת סיכום ביום י"ט בסיוון תשכ"ד, ונתקבלו עליהם הערות מאת האדונים הנמן, לייבל, רמגל וממני. הוועדה למונחי הימאות וועדת האישורים חזרו ודגו במונחים והחליטו לשנות ערכים אחדים ול הביא לדיון במליאה מונה אחד:

מִסְפֵּן, מִסְפֹּן to dock; docking

יש מערערים על חידוש השורש המרובע "מִסְפֵּן" הגזור מן השם מִסְפָּן, אבל חידוש זה נראה הכרחי מפני הצורך בצירופים שונים, כגון: תכנית מִסְפֵּן; docking plan; plan d'échouage; ולפיכך צריו פועל קצר. ההפעיל "הִסְפִּין", שהוצע, אינו ברור די הצורך, מפני שיש בשימוש שמות עצם רבים משורש ספן: ספינה, סיפון, ספֵּנה, סָפֵן. לאחר ההחלטה על מונח זה מתבקשת המליאה לאשר את שני הפרקים בשינויים שפורטו בהודעה.

הא' מירסקי: מה ההצעות האחרות?

הא' איתן: הִסְפִּין, כאמור.

הא' בן גון: dock הוא מִסְפֵּן. הפעולה של הכנסת הספינה למִסְפֵּן – ממנה נובעים כמה וכמה עשרות מונחים. יש למשל מונח docking length of a ship, שזה אורך מסוים של הספינה שנמדד על-פי תכנית המִסְפֵּן שלה. כשאנו נוקקים למונחים מורכבים מסוג אלה, ולצערנו אנו חיים בתקופה אומללה, אין לנו בררה אלא לסגל את לשוננו לצרכים אלה. אבל השאלה, אם לגזור פעלים משמות, היא גם שאלת הגיונה של הלשון. אם אתה בא להביע מושג חדש, אם זה פועל או שם עצם, אין לך דרך אחרת אלא לצאת מתוך המושג, שבו קשור המושג החדש. לפיכך כל המונחים, הנובעים מן מִסְפֵּן. מן ההכרח, שייגורו ממנו. האקדמיה ללשון העברית לא תוכל לסטות מדרך הגיונה של הלשון ולקבל החלטות מקריות מתוך התחמקות. כך נהגו גם אבותינו, כשגזרו מ"משפון" – מִשְׁפָּן, מ"תרומה" – תָּרַם. ואין מנוס מזה. לא אבוא להלאותכם בעשרות מונחים, שכבר אישרה האקדמיה באותה הדרך. אצביע רק על כך, שגם היום שוב הוחלט כך בעניין אֶצְבוּעַ. וכי אין לאקדמיה "ועד מינוח"? הרי לא נקרא לו עתה "ועד להנחת מונחים" או "ועד לקביעת מונחים". קבענו "מיעור" מלשון מערה, "מפתוח" מלשון מפתח, ורבים כיו"ב, ורבים כאלה עוד צפויים לנו בתקופת התפתחות הטכנולוגיה.

הא' ברגרין: בחזור של מונחי הימאות המונה בצרפתית מורכב מכמה מלים.

הא' איתן: אבל יש בצרפתית גם מלה אחת – échouage – והיא המשמשת בצירופים.

הא' בן-נן: הִסְפִּין שהוצע אינו חד-משמעי, היא פרי ההתחמקות מתביעת הגיונה של הלשון, ויתפרש יותר כלשון החבאה, ובוודאי לא כ"הכניס למספן".

הא' שלי: הִסְפִּין – פירושו להעלות או להניח על הסיפון, ואין בו רמז למספן. ואילו מִסְפֵּן מביע את המושג בבהירות.